

Asia Esittävän taiteilijan isyysoikeus

Hakija P

Annettu 29.8.2017

Tiivistelmä

Musiikin suoratoistopalvelulla oli velvollisuus mainita esittävän taiteilijan nimi hyvän tavan mukaisesti.

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Hakija on kertonut toimineensa studiomuusikkona useilla kaupallisesti julkaistuilla äänitteillä, joista hän on lisäkirjelmässään yksilöinyt kuusi kappaletta kolmella cd:llä. Äänitteet on alun perin julkaistu cd-muodossa ja hänen nimensä on kaikkien muiden studiomuusikkojen tavoin mainittu äänitteiden kansivihkoissa. Kesällä 2016 hän siirtyi T-musiikkipalvelun käyttäjäksi ja huomasi, ettei palvelu sisällä vastaavia tietoja äänitteillä esiintyvistä studiomuusikoista. Tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentin mukaan kun teoksesta valmistetaan kappale tai kun teos saatetaan yleisön saataviin, tekijän nimi on ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Viittaussäännösten perusteella pykälää sovelletaan myös esittäviin taiteilijoihin.
2. Jotta artistit, studiomuusikot ja musiikin tekijät voivat harjoittaa ammattimaista toimintaa, on tärkeää, että heidän nimensä ilmoitetaan äänitejulkaisujen yhteydessä. Yksittäisen studiomuusikon ja musiikintekijän työtilaisuudet saattavat olla kiinni siitä, että heidät tunnustetaan tietyllä äänitteellä vaikutuksen tehneen kitarasoolon soittajana tai sanoituksen tekijänä. Nimen ilmoittamisessa on kyse paitsi esittävien taiteilijoiden ja tekijöiden työn kunnioittamisesta, myös yleisön palvelemisesta.
3. Isyysoikeuden kunnioittamisella on erityistä merkitystä nyt, kun musiikin kulutus siirtyy entistä enemmän internetin suoratoistopalveluihin, eikä äänitteistä välttämättä julkaista fyysistä äänitettä kansivihkoineen. Kaupallisista julkaisuista tehdään edelleen ilmoitukset asianmukaisesti tekijänoikeusjärjestöihin, joten artistien, studiomuusikoiden ja musiikin tekijöiden nimitiedot ovat olemassa sähköisessä muodossa. Jostain syystä studiomuusikkojen ja musiikin tekijöiden nimitietoja ei kuitenkaan ole saatavilla esim. T-musiikkipalvelussa.

4. Hakija pyytää lausuntoa siitä, rikotaanko T-musiikkipalvelun yhteydessä hänen moraalisia oikeuksiaan erityisesti tekijänoikeuslain 3 § 1 momentissa mainitun isyysoikeuden kannalta.

VASTINE

5. T Oy on kertonut aina siitä lähtien kun se perustettiin vuonna 2006 pyrkineensä erittäin tarkasti kunnioittamaan esittäviä taiteilijoita ja heidän suoritustaan. T:n toiminta ja liikeidea ovat täysin riippuvaisia siitä, että esittävät taiteilijat ja tekijät arvostavat T:n palvelua ja haluavat asettaa suoritteensa ja teoksensa saataville T:n palveluun. Yhtiö suhtautuu pohjimmiltaan erittäin myönteisesti esittävien taitelijoiden ja tekijöiden nimien mainitsemiseen.
6. On kuitenkin useita syitä, joiden vuoksi tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden nimien mainitseminen on tällä hetkellä mahdotonta T:n palvelussa. Monissa tapauksissa yhtiö ei saa oikeudenhaltijoista lainkaan tietoja. Tämä koskee erityisesti back catalogueta eli digitaalista aikakautta vanhempia kappaleita. Yleisenä ongelmana on se, että tietoja saataessakin ne ovat usein erittäin heikkolaatuisia ja niistä puuttuu perustavanlaatuisia yksityiskohtia, jotka ovat välttämättömiä, jotta tiedot voitaisiin asettaa saataville. Tietoja ei esitetä johdonmukaisesti, miksi T:n on periaatteessa mahdotonta prosessoida niitä.
7. Sovellettavassa Suomen lainsäädännöksessä viitataan vakiintuneeseen tapaan. Musiikin suoratoistopalveluissa on ollut tähän asti vakiintuneena tapana se, että tekijän nimeä ei mainita ja voidaan perustellusti katsoa, että tämä tapa on edelleen yleispätevä.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

8. Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Tekijänoikeudesta

9. Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa sävellysteos.
10. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että kirjallinen tai taiteellinen tuote ylittää teoskynnyksen eli ylittää niin sanottuun teostasoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Erään teosharkinnassa

apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Suojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla tai sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä ei ole merkitystä tekijänoikeussuojan kannalta. Ratkaisu teoskynnynksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

11. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi 16.7.2009 antamassaan ratkaisussa C-5/08 (Infopaq), että 11 sanasta koostuva ilmaisu voi saada tekijänoikeussuojaa, jos ilmaisu on omaperäinen, tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Ratkaisussa C-145/10 (Painer), tuomioistuin katsoi, että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.
12. Tekijänoikeuden sisällöstä on säädetty tekijänoikeuslain 2 §:ssä ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyn rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Tekijänoikeuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa.
13. Tekijän moraalisisistä oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.
14. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat tekijänoikeuslain 27—29 §:ssä. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi 3 §:n 3 momentin mukaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.
15. Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Esittävän taiteilijan oikeudesta

16. Tekijänoikeuslain 45 §:ssä säädetään esittävän taiteilijan oikeuksista. 45 §:n 1-5 momentin mukaan kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa: 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa; 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.
17. Tekijänoikeuslain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 §:ssä tarkoitetulle laitteelle (eli äänilevy tai muu laite, jolle on tallennettu ääntä), ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta: 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa; 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle; 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; 4) levittää yleisön keskuuteen.
18. Tekijänoikeuslain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 a §:ssä tarkoitetulle laitteelle (filmi tai muu laite, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa), ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta: 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa; 2) välittää yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; 3) levittää yleisön keskuuteen.
19. Jos tekijänoikeuslain 45 §:n 2 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.
20. Jos tekijänoikeuslain 45 §:n 3 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.
21. Tekijänoikeuslain 45 §:n 6 momentissa säädetään muun muassa, että tekijän moraalisia oikeuksia koskevaa lain 3 §:ää sovelletaan vastaavasti esittävän taiteilijan oikeuteen. Sen mukaisesti myös esittäjän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin.
22. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2005:92 mukaan isysoikeutta koskevan säännöksen tarkoituksena on sen esitöiden (Komiteanmietintö

1953:5, s. 48) mukaan ensisijaisesti suojata tekijän henkilöllisiä, kirjallisia ja taiteellisia etuja kysymyksen ollessa hänen teoksestaan. Säännös suojaa tekijää yleisesti. Tekijän tahdolle ja tarkoitukselle on annettava erityistä merkitystä arvioitaessa sitä, onko jokin menettely ollut säännöksen mukaista. Tekijän nimeä ei vastoin hänen tahtoaan saa siitä poistaa ilman, että menettely loukkaisi tekijän tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentista ilmenevää oikeutta. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1992:63 kysymys oli muun muassa tekijän nimen ilmoittamisesta korun myynnin yhteydessä.

Johtopäätökset esittävän taiteilijan isyysoikeudesta

23. Tapauksessa on kyse kuudesta musiikkikappaleesta, joissa hakija on toiminut studiomuusikkona. Mainitut kappaleet löytyvät alun perin kolmelta cd-levyltä, kaksi kappaletta kustakin. Levyjen kansitiedoista löytyvät esittäjä tiedot levykohtaisesti.
24. Vastaavat kappaleet löytyvät myös kyseessä olevasta musiikkipalvelusta. Kyseessä on niin sanottu internetpohjainen streaming- eli suoratoistopalvelu, jossa loppukäyttäjälle palveluntarjoajan mediasisältöä aletaan esittää tilaajalle heti, kun käyttäjän tilauspyyntö on vastaanotettu palveluntarjoajalla. Musiikin toiston aikana tiedostonlataus on käynnissä taustasovelluksena samalla kun sitä esitetään käyttäjän päätteellä.
25. Kyseisen, kymmenen vuotta saatavilla olleen palvelun laajuudesta ja suosioista kertoo se, että sillä on yleisesti saatavilla olevan tiedon mukaan miljoonia käyttäjiä ja miljoonia musiikkikappaleita valikoimassaan. Osa käyttäjistä hyödyntää maksutonta, mainosrahoitteista palvelua ja osa maksullista. Maksullisen palvelun tilaajat ovat voineet ladata kappaleita päätelaitteelleen kuunneltavaksi myös ilman internetyhteyttä kuunneltavaksi.
26. Nyt kysymyksessä olevien kappaleiden osalta osapuolet ovat olleet yksimielisiä siitä, että hakijan esittäjä tiedot eivät ole olleet saatavissa suoratoistopalvelun yhteydessä.
27. Tekijänoikeuslain säännökset musiikin esittäjä tietojen suhteen ovat lähtökohtaisesti selkeät: kappaleen valmistamisen tai yleisön saataville saattamisen yhteydessä tulee teossuojaa nauttivan musiikkikappaleen tekijä tai tekijät ilmoittaa sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Musiikkikappaleiden tarjonta niiden toistamisena suoratoistona on teoksen saattamista yleisön saataviin kappaleen välittämisenä yleisölle. Yllä mainitun tekijänoikeuslain 45 §:n 6 momentin viittaussäännöksen nojalla velvollisuus ilmoittaa tekijä koskee myös esittävää taiteilijaa, kuten tässä tapauksessa on kysymys.
28. Velvollisuus ilmoittaa esittäjä ei kuitenkaan ole poikkeukseton, vaan tämä tieto tulee ilmoittaa siten kuin hyvä tapa vaatii. Joissakin tilanteissa

ilmoitusvelvollisuudesta on ollut mahdollista poiketa, jos jollakin tietyllä alalla vallitseva hyvä tapa on vakiintunut sellaiseksi, ettei ilmoittaminen ole esimerkiksi käyttöympäristöön liittyvästä syystä tarpeen. Näin on ollut esimerkiksi mainoksissa tai yritysten toimintaa esittelevillä internetin kotisivuilla. Tietoverkkoympäristössä teosten erilaiset käyttötavat ovat moninaistuneet. Tällöin voi olla vaikeampaa määritellä, mikä on kullakin alalla vallitseva hyvä tapa (Harenko-Niiranen-Tarkela: Tekijänoikeus. 2016 s. 68-9).

29. Musiikin suoratoistopalvelujen ala on vielä varsin nuori, joten alalla vakiintuneesta ja hyvän tavan mukaisesta käytännöstä ei voi vielä kiistattomasti ja yksiselitteisesti puhua, eikä hakijan tai vastineenantajan toimesta siitä ole esitetty mitään selvitystäkään. Syytä poiketa tekijänoikeuslain pääsäännöstä eli siitä, että tekijätiedot, myös esittäjätiedot, on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, ei siis tässä tapauksessa ole olemassa.
30. Tekijänoikeusneuvosto katsoo sen vuoksi, että tapauksessa nyt kyseessä olevan kuuden musiikkikappaleen osalta myös esittäjätiedot olisi hyvän tavan mukaisesti tullut ilmoittaa. Kun näin ei ole menetelty, on lähtökohtaisesti kyseessä esittäjän moraalisten oikeuksien loukkaus.

Puheenjohtaja

Marcus Norrgård

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Taina Pihlajarinne, Olli Pitkänen, Mia Weckman, Anne Salomaa, Ismo Huhtanen, Aku Toivonen, Tuula Hämäläinen, Anniina Dahlström, Martti Kivistö, Jussi Mäkinen, Mari Lampenius ja Pekka Sipilä.